

YENİ DÜNYA DÜZENİ, YENİ YUGOSLAVYA VE MILOSEVIÇ DÖNEMİNİN SONU

Dr. İlhan UZGEL (*)

1 945'ten 1991'e kadar devam eden Tito Yugoslavyası gerek ulusal sorun, gerek dış politika gerekse ekonomik sistem açısından dünyanın en özgün modellerinden birini yaratmıştı. Yugoslavya hem doğu Avrupa coğrafyasında sosyalist bir sistem kurabilmiş, hem de Sovyet etkisinden uzak kalabilmişti. Dünyada aynı anda hem sosyalist olup, hem de merkezi planlamadan uzak bir model olabileceğini göstermiş, hatta üretim modelini fabrika düzeyinde işçileri de karar verme mekanizmasına sokmuş, cumhuriyet ve özerk yönetimlere büyük ekonomik ve siyasal konularda büyük yetkiler tanımıştı. Dış politikasında Varşova Paktına katılmamış, 1956 Macaristan ve 1968 Çekoslovakya müdahalelerini kınamış ve Sovyetlere kafa tutarak Bağlantısızlık hareketinin liderliğini yapmıştı. Balkanlar gibi azınlıkların baskı altında tutulduğu bir bölgede "azınlık" teriminin aşağılayıcı olduğu gerekçesiyle kullanılmadığı onun yerine "milliyet" kavramının getirildiği bir modeldi Tito Yugoslavyası.

1980'lere kadar bazı sorunlara karşın başarılı bir şekilde işleyen bu model gerek Doğu Avrupa'daki sosyalist rejimlerin yıkılması, gerekse de milliyetçiliğin yükselişe geçmesiyle birlikte Yugoslavya'nın da ayakta kalması giderek zorlaştı. Hatta, bütün Soğuk Savaş boyunca Batı'yla ilişkileri en yakın sosyalist ülkelerden biri olan ve AB üyeliğine en yakın aday olarak görülen Yugoslavya tam tersine önce kanlı bir biçimde parçalanarak bölgedeki istikrarsızlığın temel nedenini oluştururken, bütün eski Doğu Bloku ülkelerinin tersine Batı'yla bütünleşmek yerine Batı'yla savaşan bir ülke oldu, Avru-

---

(*) A.Ü.S.B.F.

pa'da büyük devletlerinin birbirlerine karşı nüfuz mücadelesi yürüttüğü bir "parya" devlet haline geldi.

Önce Slovenya ve Hırvatistan'ın, ardından da Bosna-Hersek ve Makedonya'nın ayrılmasıyla Nisan 1992'de Sırbistan ve Karadağ'dan oluşan bir federasyon olarak kurulan yeni Yugoslavya Miloseviç'in liderliğinde Balkanlar da kapalı bir ekonomiye sahip, Batılı anlamda demokrasiyi benimsemeyen, basını baskı altında tutan, özelleştirmeye karşı, eski komünist yöneticilerin çekirdek kadrosunu oluşturduğu bir ülke olarak en az ilki kadar ilginç bir deneyim yaşadı.

Öyle ki, eski Doğu Avrupa ülkeleri, geçiş dönemlerini yaşarlarken ve Batı ile bütünleşmeye çalışırlarken, yeni Yugoslavya giderek bu ülkelerin eski haline benzemeye başladı. Çavuşesku Romanyasına benzer şekilde Slobodan Miloseviç'in eşi Mirjana Markoviç ülke yönetiminde söz sahibi olurken, Markoviç bir de siyasal parti kurarak bu rolünü kurumsallaştırdı.

Miloseviç yönetimindeki yeni Yugoslavya aslında Avrupa'da Yeni Dünya Düzenine direnen tek ülke olmasıyla da dikkat çekiyordu. Ama bu "direniş" in kendisi kadar bunun nasıl gerçekleştiği de önem taşıyordu. Yugoslavya 1992 başından 2000 Eylülüne kadar Avrupa kıtasında yeni oluşturulmaya başlanan Soğuk Savaş sonrası ekonomik, siyasal ve kültürel sisteme karşı çıkarak bir kapalı bölge olarak kalmış, bunun da bedelini çok ağır biçimde ödemişti.

Yeni Dünya Düzenine (YDD) ve onun beraberinde getirerek dayattığı koşullara Miloseviç Yugoslavyasının boyun eğmemesinin nedeni, bunun Sırp- ların bu dönemdeki siyasal projelerine uymamasındandı. Diğer bir deyişle, bu dönemde ortaya çıkan Sırp ulusal projesiyle YDD'nin temel ilkeleri uyum göstermeyince Sırp yöneticiler, tarihsel koşulların da etkisiyle, uluslararası sistemle bütünleşmek yerine bütün Sırp- ları birarada toplayacak bir Sırbistan'ı kurmayı tercih ettiler. Dolayısıyla, burada "akıntıya karşı" gidişin altındaki ideolojinin 19. yüzyıl benzeri bir milliyetçilik anlayışının olduğu görülmektedir. Yugoslavya bu dönemde ulusal projelerini gerçekleştirmek için, Batıyla bütünleşmeyi değil, yine bir yüzyıl öncesinin politikalarını andırır biçimde ortodoks müttefikleri Rusya ve Yunanistan'a dayanmaya çalıştı.

Yeni Yugoslavya'da Siyasal-Ekonomik Yapı ve Kültürel Ortam

Yeni Yugoslavya'nın ağırlıklı unsuru olan Sırp- lar (Karadağ'ın 600 bin kişilik nüfusuna karşın Sırbistan'ın 9 milyon nüfusu var), eski Yugoslavya'yı

oluşturan diğer kurucu halklardan farklı olarak sürekli baskı altında kaldıklarını ve ezildiklerini savundular. Sırbistan içinde iki özerk bölge oluşturularak (Kosova ve Voyvodina) etkinliği azaltılmış, ama Sırbistan dışında Bosna ve Hırvatistan'daki Sırlar için bu tür bir düzenlemeye gidilmemişti. Bu yüzden de buralardaki, ve özellikle Kosova'daki Sırların baskıya uğradıkları, haklarının çiğnendiği düşüncesi egemendi. Gerek Sırp aydınları, gerekse Sırp halkı arasında son derece yaygın olan bu görüşün en uç örneği Yugoslavya'nın aslında Hırvat Tito ile onun arkasındaki beyin olan Sloven kökenli Edvard Kardelj'in projesi olduğu ve temelinde Sırp etkinliğini azaltmayı amaç edindiği idi.

Bu yaklaşım hem 1986'da aralarında Marksist Praxis dergisinin editörlerinin de bulunduğu 200 aydının yayınladığı duyuruda, hem de Sırbistan Bilimler ve Sanatlar Akademisinin hazırladığı "Memorandum"da açıkça dile getirildi. Böylece, Sırp halkının haklı şikayetleri ülkenin önde gelen aydınları ve kurumları tarafından da onaylanmış oluyordu. Yine bu yaklaşıma göre Sırlar Yugoslavya'nın ayakta kalması ve yaşaması için fedakarlıkta bulunurken, diğerleri kendi ulusal çıkarlarını geliştirmeye çalışıyorlardı.

İşte bu ortamda, 1987 Nisanında Kosova'da düzmece bir gösteri sonucunda Miloseviç'in Sırların haklarının ve çıkarlarını savunan bir lider olarak sivrilmesi Sırların bundan sonraki dönemlerine damgasını vuran bir gelişme oldu.

Sırların çektiği bu sıkıntının biraz olsun giderilebilmesi için Miloseviç 1989'da Kosova ve Voyvodina'nın özerkliklerini kaldırırken, Karadağ'da da kendisine yakın bir yönetimin işbaşına geçmesini sağlıyordu. Eski Yugoslavya içindeki dengeleri bozan bu gelişme parçalanmaya giden yolda önemli bir dönüm noktası oldu fakat 1960'lardan bu yana Sırlar ilk kez ulusal olarak kendilerine yapılan bir haksızlığın giderildiğini düşünüyorlardı ve bu yüzden 1990'da yapılan seçimleri bütün Yugoslav cumhuriyetlerinde muhalifler kazanırlarken, Sırbistan ve Karadağ'da, Sosyalist Parti adını alan eski komünistler kazanacaktı.

Sırların denetimindeki yeni Yugoslavya'nın uluslararası sistemden dışlanmasına yo açan en önemli gelişme Hırvatistan ve Bosna-Hersek'te yaşanan çatışmalar oldu. Kosova, Voyvodina ve Karadağ'ın denetimiyle yetinmeyen Miloseviç yönetimi, Hırvatistan ve Bosna'daki Sırları da içine alacak bir "Büyük Sırbistan" oluşturmak isteyince ve bunu da Rusya'ya dayanarak yapmaya çalışınca, Batılı ülkelerin ve özellikle ABD'nin tepkisini çekti. Bu noktada Sırların yaptığı ilk önemli değerlendirme hatası, Haziran 1991'de

bağımsızlık ilan eden Slovenya ve Hırvatistan'ı tanıyarak Yugoslavya'nın parçalanma sürecini hızlandıran Almanya önderliğindeki AB'nin Sırbistan'ın sınırlarını büyütmesine destek vereceğini düşünmesiydi.

Batı'nın sınırlı da olsa ilk tepkisi Mayıs 1992'de Yugoslavya'ya yaptırım uygulamaya başlamasıydı. Bu karar yabancı yatırımları yasakladığı ve ticarete sınırlamalar getirdiği için Yugoslavya'nın bir yandan uluslararası sistemden uzaklaşmasına neden olurken, içte ekonominin giderek illegal haline gelmesine, geçiş dönemindeki bütün Balkan ülkelerinde görülen mafyalaşmanın Yugoslavya'da çok daha yoğun yaşanmasına neden oldu. Ayrıca Sırp halkında zaten uzun süredir devam eden haksızlığa uğramışlık duygusunun boyutlarının genişlemesini ve Batı dünyasına yabancılaşmasını getirdi.

Bu dönemde Yugoslavya'da kamu kuruluşları özelleştirilmemekle birlikte, eski siyasal niteliğini sürdürdü ve verimliliğin ön planda olduğu değil, Miloseviç yönetiminin siyasal çıkarlarına hizmet eden kuruluşlar oldu. Bunların hepsinin başında Miloseviç iktidarına, çoğu durumda ailesine yakın isimler bulunuyordu ve buradaki ekonomik getiri iktidarın kendisini yeniden üretmesini sağlıyordu. Zaten ambargo nedeniyle girdi sıkıntısı çeken bu kuruluşlar seçim dönemlerine göre mal üretimini ayarlayabiliyorlar ya da bazı durumlarda telefon sistemi gibi kuruluşlar Yunanlı işadamlarına satılarak elde edilen gelirle seçimler öncesinde ücretlere zam yapılarak oyların düşmesi engellenebiliyordu.

Dış ticaretin illegalleşmesi ülkede "yaptırım zenginleri"ni ortaya çıkarmış, Bosna'daki savaş bu ortamı daha da kötüleştirmişti. Bunlar arasında kuşkusuz en önde geleni Arkan olarak bilinen Raznatoviç'ti. Arkan Bosna ve Kosova'da katliamlara girişir ve karşılığında kaçakçılık ve benzeri yollarla büyük servetler edinirken Miloseviç iktidarının da özel polis gücü ve ordunun yanında "yedek gücü"nü oluşturuordu.

Genel olarak ülkede özellikle 1992-95 döneminde dünya tarihinin en yüksek enflasyonu yaşanmış, işsizlik % 50 dolayına çıkmış, kişi başına gelir 1990'da 3000 dolar civarındayken 1999'da 1500 dolara inmişti.

Bu ekonomik çöküş ve sıkıntılara karşın, ülkedeki siyasal tartışmaların odaklandığı noktalar Bosna'daki savaş, Krajina Sırplarının geleceği, Kosova sorunu gibi "milli meseleler"di. Hatta, 1992'de kısa süre başbakanlık yapmış olan Sırp asıllı ABD'li işadamı Milan Paniç katıldığı seçimlerde iktisadi konulara ağırlık verdiği ve Miloseviç ve çevresini Yugoslavya'nın etrafına "Çin Seddi" çekmekle eleştirdiği için, diğer partiler tarafından "ulusal sorunu" ih-

mal etmekle suçlanıyordu. Diğer partiler ise, programlarında eski Karayorgi hanedanının geri dönmesi, Sırp ulusal sorununun çözülmesi gibi konulara ağırlık veriyorlardı. Vuk Draskoviç ve Voyislav Şeşel gibi önde gelen muhafet liderleri kendilerini "modern Çetnik" ya da "Çetnik Voyvodası" olarak tanımlayarak Miloseviç'ten daha katı bir milliyetçilik anlayışını sergiliyorlardı.

Ülkede özellikle Belgrad'da ve diğer büyük kentlerde Batı ile ilişkilerin gelişmesinden yana, Bosna'daki savaşa karşı ve Kosova sorununa barışçı çözüm bulunmasını isteyen kesimler de bulunmakla birlikte bunların hem sayısı azdı, hem de üzerlerindeki baskılar nedeniyle etkili olamıyor ve seslerini duyurmakta yetersiz kalıyorlardı. Miloseviç Bosna ve Kosova'daki çatışmaları öne sürerek özel radyo-televizyon kanallarını ve basını baskı altında tutuyor, ödeme güçlerinin üzerinde cezalara çarptırarak kapatılmalarını sağlıyordu. Bu yüzden, Miloseviç büyük kentlerden pek fazla oy alamazken, kendi denetimindeki devlet televizyonunun ulaşabildiği ülkenin güneyi ve kırsal kesimleri oy deposu haline geliyordu.

Yugoslavya'da gerek ekonomik sorunlar, gerek uluslararası yalıtılmışlık ve gerekse ulusal sorunun önce Krajina Sırplarının yerlerinden sürülmesiyle Hırvatistan'da, ardından da Dayton Anlaşmasının imzalanmasıyla Bosna'da gerçekleşmemesi Sırp halkında büyük ümitsizlik yarattı.

Buna rağmen 1990'ların sonuna dek ülkede milliyetçi ortam son derece canlıydı. Bu özellik müziğe bile yansıyor Turbo Folk adı altında son derece milliyetçi temaların yer aldığı bir müzik türünün doğup gelişmesine de yol açtı. Hatta, bu türün en önemli temsilcisi sayılan ve bir köyden gelip Belgrad'da büyük ün kazanan Çeça'nın Arkan'la evlenmesi ve bu düğünde Arkan'ın Çetnik üniforması giymesi söz konusu milliyetçi ortamın önemli bir göstergesiydi.

Yugoslav dış politikası da bu iç siyasal ortamın bir uzantısı olarak ortaya çıktı ve uluslararası ortamı diğer bölge ülkelerinden çok daha farklı okudu. Bunun sonucunda da, aslında 1990'ların başında bir ölçüde İngiltere ve Fransa tarafından kollanır gibi olduysa da özellikle Kosova'da 1998'de ortaya çıkan gelişmelerle birlikte bu şansını da kaybetti.

Kosova Sorunu, Cezalandırıcı Süpergüç ve YDD'nin İntikamı

Soğuk Savaş sonrasında tek süpergüç olarak kaldığını savunan ABD için Balkanlar bu güç ve etkinliğini sınavdığı en önemli alanlardan biriydi. Daha

1993'te ABD dış politikasının yeni dönemde temel noktalarının oluşturulduğu bir sırada başkanın dış politika danışmanı Anthony Lake Sovyetleri yendikleri ve dönüştürmeye başladıkları gibi, kendi istedikleri çizgiye gelmeyen diğer ülkeleri de dönüştürmek, bu mümkün olmazsa onları yalıtım, dışlamak hatta zorlamak gibi bir görevlerinin olduğunu söylüyordu.

Bu çerçevede Miloseviç Yugoslavyası da tıpkı İran, Irak, Libya, Tayvan, Küba gibi ABD'nin "*rogue states*" dediği istenmeyen devletler kategorisine alınmıştı. Hem de Avrupa'nın ortasında Washington'un dediğinin dışına çıkan bir devlete ABD'nin tahammülü yoktu. 1992'de başkanın ağzından Kosova'da silaha başvurmaması konusunda uyarılmış olan Miloseviç bu sözü dinlememiş, 1998 Şubatında bölgeye askeri birliklerini sokarak 250 bin insanın dağlara kaçmasına neden olmuştu.

Soruna çözüm bulmak için Şubat 1999'da Fransa'da Rambouillet'de yapılan görüşmelerde ABD bir uzlaşma peşinde olmadığını gösterdi ve Sırp tarafına doğrudan bir ultimatom sundu. Burada Sırpların kabul etmesinin çok zor olduğu Kosova'ya NATO askerlerinin yerleştirilmesi, üç yıl sonra bağımsızlık için referandum yapılması gibi koşullar ileri sürülüyordu. Birçok gözlemci ABD'nin Yugoslavya'yı vurmayı çok önceden planladığını ve bunun gerekçelerini oluşturduğunu, Amerikan basınının Racak'ta olduğu gibi bazı köy baskınlarını büyük katliamlar olarak sunduğunu ve böylece bir kamuoyu oluşturduğunu belirtti.

ABD, BM Güvenlik Konseyi kararı olmadan 24 Mart 1999'da Yugoslavya'yı bombalamaya başlayarak hem Miloseviç'i işbaşından uzaklaştırmak, hem kendisinin herhangi bir uluslararası örgütün kurallarıyla bağlı olmadığını göstermek, kendi güvenlik yapılanmasına gitmeye çalışan Avrupa Birliği'ne liderliğini yeniden kanıtlamak, Rusya'yı Balkanlardaki müttefikini bombalayarak ikinci sınıf konuma itmek ve bazı gelişmiş silah sistemlerini burada denemek istemişti ve Yugoslavya ona bu fırsatı verdi.

11 hafta süren bombardıman, Yugoslavya'yı NATO'nun savaştığı ilk ve tek ülke yaptı. Bunun Sırp halkı üzerinde derin bir etkisi oldu. Öyle ki, Miloseviç'e karşı olanlar bile yollara dökülüp üzerlerinde "hedef" yazılı giysilerle ABD'ye meydan okuyorlardı. ABD bir ülkeye içindeki bir ulusal gruba baskı yaptığı gerekçesiyle, "insani müdahale" kavramına yeni bir içerik kazandırarak güç kullanıyordu. Sonunda Miloseviç Rambouillette'de reddettiği hükümleri bombardıman sonucunda kabul etmek zorunda kaldı ve Kosova'ya NATO askerleri yerleştirilerek bu bölge fiilen Sırpların elinden çıktı.

Bombardıman da Miloseviç'i iktidardan edemeyince ABD bu kez bütün ağırlığını muhalefetin birleşmesine vermeye başladı. Önce Ocak 2000'de kronik olarak bölünmüş durumda olan muhalefet biraraya getirildi ve ortak bir lider çıkararak onu desteklemeyi kabul etti. Ardından, ABD Amerikan Demokrasi Vakfı gibi NGO (hükümetler dışı uluslararası örgütler) kuruluşları aracılığıyla muhalefete örgütlenmesi için milyonlarca dolar akıtırken, Almanya gibi bazı Avrupa ülkeleriye muhalefetin denetiminde olan belediyelere büyük miktarda yardım yaparak seçmenlerini memnun ediyordu.

Bütün bu politikanın uzantısı olarak Batılı ülkeler, doğrudan Sırp seçimine seslenerek 17 muhalefet partisinin ortak adayı Vojislav Kostunitsa'yı seçtikleri taktirde yaptırımların kalkacağı ve ekonomik yardımın geleceğini söylediler.

24 Eylül 2000 Seçimleri ve Yeni Bir Dönemin Başlangıcı

Miloseviç iktidarını sağlama almak ve muhalefetin toparlanmasını önlemek için bir yıl öne aldığı seçimlerden yenik çıktı. Halk yaklaşık on yıllık süre içinde büyük sıkıntılara katlandığı halde değil büyük bir Sırbistan'a kavuşmak, Kosova da kaybedilmiş, Karadağ ayrılma sürecine girerek Belgrad'la bağlarını koparmıştı. Bu yüzden Miloseviç başta Kilise olmak üzere, kendisinin oraya taşınmasına destek olan milliyetçi kesimlerin de desteğini yitirmişti. Yugoslavya dünyadan kopmuş, ambargoya tabi tutulmuş, imajı zedelenmiş, bombalanmış, topraklarına yabancı güçler yerleşmiş bir ülke haline gelmişti. Ayrıca, seçimlere giden süreçte önce Arkan, ardından savunma bakanı faili meçhul cinayetlere kurban gitmiş, muhalefet liderlerinden Draskoviç bir trafik kazasına uğrayarak hayatından endişe etmeye başlamış ve Karadağ'a sığınmış, Miloseviç'in parti içinde yükselmesine yardımcı olan Ivan Stamboliç ortadan kaybolmuştu. Bütün bunlar halk arasındaki tedirginliği ve yönetime olan tepkiyi artırmıştı.

Miloseviç'in seçim sonuçlarını kabul etmeye yanaşmaması üzerine halkın 1996 yerel seçimlerinden sonra olduğu gibi tekrar sokaklara dökülmesine ve genel greve başvurulacağını duyurması gerginliği daha da artırdı. Bundan sonrası daha da ilginç bir gelişmeye sahne oldu. Belgrad'ın güneyindeki Cacak kasabasının belediye başkanının öncülüğünde bazı iş makinalarıyla harekete geçen grup parlamento binasının önüne gelerek, orada bekleyen ama herhangi bir eylemde bulunmayan başkentli göstericilerini de peşlerine takarak parlamentoyu bastılar. İlginç olan bu eylem sırasında polis in ciddi bir direniş göstermemesiydi. Hatta, Cacaklılar bütün yolu geçerlerken durdurulmamış-

lardı. Baskın sonucunda Kostunitsa başkanlığını ilan etti ve Miloseviç televizyona çıkarak "artık torunlarını sevmek istediğini" açıkladı.

Bu gelişme Romanya benzeri bir halk ayaklanması olarak tanımlandıysa da arada ciddi farkların bulunduğu, hatta bir uzlaşma ya da "danışıklı dönüş"ün söz konusu olduğu anlaşılıyor. Zaten Batı basınında ve bazı araştırma kuruluşlarında bir süredir Miloseviç'e görevi bırakması karşılığında Kosova'daki olaylar nedeniyle Lahey Savaş Suçları Mahkemesinde yargılanmama ve kişisel servetini koruma güvencesi verilebileceği yolunda haberler yer almıştı. Kostunitsa da özellikle Miloseviç'in Lahey'deki mahkemeye teslimi konusunda çok katı bir tutum almış ve bunun söz konusu olmayacağını açıklamıştı. Zaten yeni devlet başkanı, Miloseviç döneminin başta güvenlik güçlerinin başındakiler olmak üzere kilit kadrolarını değiştirme konusunda da aceleci olmayacağını da açıkladı.

Sırp milliyetçisi olduğu söylenen Kostunitsa'nın bu özelliği Batı için herhangi bir sorun yaratmıyor. Çünkü her türlü muhalif hareketin iktidar tarafından Batı/NATO ajanlığı olarak tanımlandığı bir ortamda milliyetçi olarak bilinen birinin Batı'nın desteğiyle iktidara gelmesi Batılı ülkelerin de tercihiydi. Çünkü burada asıl önemli olan Miloseviç'in yerine gelen liderin halka verdiği mesajdan çok, Avrupa'nın ortasında kapitalist sistemin dışında kalan bir ülkenin tekrar bu sistem içine alınması sorunuydu. Bu yüzden Batılı ülkeler çok hızlı davranarak Yugoslavya'ya yönelik yaptırımları kaldırdı, ekonomik yardım programını başlattı, ülkenin askıda olan BM üyeliği sorunu çözüldü, Kostunitsa da davet edildiği AB zirvesinin kapanış oturumunda Yugoslavya'nın Avrupa'ya dönüşünü müjdeledi.

Yeni Yugoslavya Deneyiminden Dersler

Soğuk Savaş döneminde diğer Doğu Bloku ülkelerine Sovyetlerin denetimi dışında da bir ülkenin sosyalist sisteme sahip olabileceğini göstermek için Yugoslavya'yı destekleyen ABD, YDD'nde kendi çizgisine girmemekte direnen Yugoslavya'ya bu tutumunun bedelini ağır ödetti.

Yugoslavya bu düzene karşı çıkışta, Irak, Libya, Tayvan, Küba, Afganistan gibi birçok örnekten farklı özellikler taşıyordu ve bu özellikleri Yugoslavya'yı başarısız kıldı.

Öncelikle, ne kadar baskıcı olursa olsun Yugoslavya'da siyasal partiler faaliyette bulunabiliyor, basın zaman zaman Miloseviç'i sert biçimde eleştiren yazılar yayınlayabiliyordu. Yani, Yugoslavya diğer ülkeler gibi tamamen içi-

ne kapalı bir ülke değildi. Bu da Batı'nın Yugoslavya'daki diğer grupları destekleyebilmesini sağladı.

Batılı ülkeler yalnızca siyasal partileri değil, sivil toplum örgütlerinin de gelişmesi için büyük çaba harcadılar. Bu da paradoksal olarak bir yandan demokrasinin gelişmesi için gerekli görülürken, öte yandan bir ülkenin iç siyasal ortamını büyük devletlerin manipüle etmelerine olanak sağladı. Diğer bir deyişle, bu ülkede sivil toplum burjuvazinin gelişmesine paralel olarak kendi dinamiğiyle oluşmadığı için ve asıl desteğinin Batılı devletlerden ve kuruluşlardan aldığı için, Batıyla birlikte hareket edebildi.

İkincisi, Sırp halkı, bazı bölgelerde tarımsal yapılar ağırlığını korusa da, diğer birçok ülkeye göre eğitim düzeyi çok daha yüksekti ve Batı dünyasıyla bağlantısı açısından daha ilerideydi. Özellikle kentlerde çok daha nitelikli ve dünyaya açık bir kesim vardı ve bunlar ülkede ve dünyada olan biteni daha rahat kavrayabiliyorlardı. Ayrıca, Yugoslavya'nın coğrafi olarak Avrupa içinde bulunması da önemli bir farklılıktı. Bu yüzden, Saddam Hüseyin'in Körfez Savaşını zafer olarak sunabilmesi gibi örnekler burada yaşanmadı.

Üçüncüsü, Miloseviç yönetiminin ABD ve genelde Batı'ya kafa tutabilmesi için ülkenin etnik ve siyasal açıdan (örneğin, Libya ve Küba'da olduğu gibi) rejimin arkasında durması gerekliydi. Oysa, Kosova'lı Arnavutlar Priştine'deki gösterilerde Amerikan bayraklarını dalgalandırıyorlar, Kosova Kurtuluş Ordusu (KKO) militanları Hoolbrooke ile görüşüyorlardı. Amerikalı yetkililerin 1998'e kadar "terörist" ilan ettiği KKO militanları ile görüşmesi, onların Rambouillet'te temsil edilmesini sağlaması, Kosova'nın yönetimi BM'lere bırakıldığında da eski militanları polis yapması önemli gelişmelerdi.

Dolayısıyla, YDD'ne sınıfsal bağlamda değil de, 19. yüzyıl milliyetçiliğinin öğeleriyle karşı çıkmaya çalışmak, ülkedeki etnik gruplar üzerinde baskı kurmak ve ülke ekonomisini mafyalaştırmak beraberinde parçalanmayı getirdi ve Bu Yugoslav modeli uluslararası sistemin baskısına en fazla on yıl dayanabildi. Böylece, 1989'da Doğu Blokunda başlayan değişim sürecinin Yugoslavya üzerindeki etkisi, bu ülkenin kendisine özgü özellikleri nedeniyle önce bölünme şeklinde yaşanmış, Sırbistan ve Karadağ'dan oluşan yeni Yugoslavya, eski sistemi devam ettirebilmişti. Fakat Miloseviç'in iktidardan inmesiyle 1989'da başlayan süreç sonunda Yugoslavya'da rejim değişikliğini getirerek onu da içine almış ve böylece Avrupa'da YDD'ne karşı çıkacak ülke kalmamıştı.